

АРХЕОЛОГІЯ

УДК 902(477.85)(092)

Микола БОДНАРІЮК

АРХЕОЛОГІЧНІ РОБОТИ Д. ОЛІНЕСКУ НА БУКОВИНІ

Стаття присвячена розгляду питань, пов'язаних із науковою діяльністю краєзнавця та археолога Д. Олінеску (1852-1924 рр.), який досліджував старожитності Буковини наприкінці ХІХ ст. Автор з'ясовує етапи життєвого та наукового шляху вченого, аналізує його науковий доробок, характеризує окремі публікації та внесок у створення Румунського археологічного товариства на Буковині.

Ключові слова: археологія, Буковина, Д. Олінеску, археологічне товариство.

Николай БОДНАРІЮК

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАБОТЫ Д. ОЛИНЕСКУ НА БУКОВИНЕ

Стаття посвящена рассмотрению вопросов, связанных с научной деятельностью краеведа и археолога Д. Олинеску (1852-1924 гг.) исследовавшего древности Буковины в конце ХІХ века. Автор определяет этапы жизненного и научного пути ученого, анализирует его научные труды, характеризует отдельные публикации и вклад в формирование Румынского археологического общества на Буковине.

Ключевые слова: археология, Буковина, Д. Олинеску, археологическое общество.

Nicolas BODNARYOUK

LES TRAVAUX ARCHEOLOGIQUES DE D. OLINESCU EN BUCOVINE

L'article est consacré au l'examen des questions liées avec l'activité scientifique de D. Olinescu (1852-1924), ethnographe et archéologue qui a examiné les ancietries de la Bucovine à la fin du ХІХе siècle.

L'auteur éclaire les étapes de la biographie et de la voie scientifique du savant, analyse son oeuvre scientifique, caractérise certains publications et sa contribution dans la création de la société archéologique roumaine en Bucovine.

Mots-clés: l'archéologie, Bucovine, D. Olinescu, la société archéologique.

Останніми роками з'явилося чимало публікацій із дослідження внеску науковців-попередників у справу вивчення минулого Буковинського

Діонісій Олінеску (1852-1924)

краю. Цим проблемам присвячені праці Б. Тимошука, С. Пивоварова, Л. Михайлини [8; 9; 10], розвідка автора цієї статті [5].

Повернені із забуття імена перших дослідників-археологів Буковини, які відкривали, досліджували і опубліковували знайдені артефакти, заслуговують на широке визнання та популяризацію серед загалу.

Буковинські археологи XIX ст. зробили чималий внесок у дослідження краю, поклавши початок створенню перших археологічних товариств, приватних колекцій старожитностей, перших музеїв та становлення археологічної науки в краї. Потрібно згадати про таких дослідників, як Й. фон Гуттер, Г. Клаузе. Чимало зробив Й. Сомбаті – досвідчений археолог з Австрії, який був відряджений Археологічним товариством з Відня до Буковини у 1893 та 1894 рр. з метою археологічного дослідження даної

території [4, с. 1-4]. Варто також відзначити К.А. Ромшторфера, Р.Ф. Кайндля, які досліджували матеріали енеолітичного та бронзового часу. До них приєднувались археологи-краєзнавці: Д. Олінеску, К. Мораріу, Й. Флесчер, С.Ф. Маріан, І. Ончул, В. Томюк, В. Арійчук, Е. Козуб, І. Прокопович та багато інших.

Розвиток археологічної науки на Буковині набув піднесення наприкінці XIX ст. із заснуванням Крайового музею в Чернівцях (1863 р.), Спілки Сіретського музею (1870 р.), Чернівецького університету (1875 р.), Румунського археологічного товариства Буковини (1886 р.).

Серед згаданих дослідників варто відзначити Д. Олінеску. Про нього у вітчизняній літературі існує мало відомостей і фактично відсутні спеціальні публікації. В румунській історіографії теж відомі лише декілька статей [18; 36] та дві згадки в довідковій літературі [13; 33]. Більш ретельно дослідив роль Д. Олінеску в археологічній науці краю румунський дослідник Б.П. Нікуліке, який перевидав декілька робіт вченого [22; 23].

Народився Діонісій Олінеску 20 квітня 1852 р. в с. Глибока на Буковині [1, с. 72]. Точну дату народження Д. Олінеску автору дослідження вдалося встановити на основі вивчення матеріалів з фондів Державного архіву Чернівецької області [1, с. 73], натомість румунські дослідники помилково подають 8 або 24 квітня 1852 р. [18; 35; 22, р. 73; 23, р. 14]. Охрестив новородженого священник з с. Опришени М. Коморошан [1, с. 73;

12, р. 240]. Народився Д. Олінеску в сім'ї І. Олінеску (Олінські) та Катерини, дочки Іоана і Софії Томнюк. Подружжя було багатодітним, Д. Олінеску був найстаршим у сім'ї та мав ще чотирьох братів і двох сестер [1, с. 72, 92, 155, 199]. З квітня 1850 по 1868 рр. батько Діонісія служив священником у Глибокій.

Початкову освіту Д. Олінеску отримав, очевидно, в Глибокій, а продовжив навчання в Чернівецькій гімназії (1864-1871 рр.) [3, с. 91], тоді як румунські дослідники помилково подають 1863-1870-ті рр. навчання в Чернівцях [22, р. 73; 18, р. 514].

З 1871 р. Д. Олінеску продовжив навчання у Відні, Інсбруці та Чернівцях на найпрестижніших у ті роки факультетах права [18, р. 514]. З 1878 р. розпочав діяльність державного службовця в австрійській адміністрації Чернівців, досягнувши посади фінансового комісара [36, с. 17]. Потяг до археології та старожитностей відчув, очевидно, ще в студентські роки в Чернівцях від академіка І. Сбієри [22, р. 74]. Саме він підштовхнув енергійного студента до збору та дослідження археологічних старожитностей [13, р. 453].

У квітні 1893 р. Д. Олінеску одружився з В. Чернявською, донькою священика В. Чернявського з Кадубівців [16, р. 3]. У цьому ж році він переїхав у Румунію до м. Бухареста, де недовго працював у бюро статистики і в університетській фундації Бухарестського університету [22, р. 74]. З 1895 р. працював учителем у містах Васлуй, Фокшани, Слатіна та Каракала [18, р. 515]. В Каракалі викладав німецьку мову і право, а в Слатині – румунську, німецьку мови і географію. У 1898 р. захистив і отримав у Яссах науковий ступінь з права [36, р. 18]. Із Каракали у 1911 р. Д. Олінеску знову переїхав до Бухареста, де спочатку працював у державному архіві бібліотекарем [18, р. 515]. З цієї посади вийшов на пенсію 1 квітня 1921 р. [18, р. 515] і переїхав жити у м. Ботошани. Майже відсутні дані про сім'ю та особисте життя науковця, немає точних даних, коли він помер і де похований. За припущенням румунського дослідника М. Ігната, Діонісій Олінеску помер у 1924 році в м. Ботошанах [18, р. 515]. Достовірно вдалося встановити, що на батьківщині в Чернівцях на Руському кладовищі поховані тільки батьки Д. Олінеску, брат Юліан, який помер у 1909 р., та сестра Євгенія, похована у 1919 р. І. Олінеску, батько Діонісія, напевно, був досить заможним і намагався дати належну освіту всім дітям. Із архівних матеріалів стало відомо, що разом з Діонісієм у Чернівецькій гімназії навчався його молодший брат Теофіл [2, с. 93], а Юліан теж став юристом і довгий час працював на посаді голови Сучавського трибуналу.

Д. Олінеску тривалий час співпрацював з такими науковими виданнями, як: «Бюлетень Румунського географічного товариства», «Бюлетень Румунського нумізматичного товариства», «Щорічник буковинського крайового музею», журналами: «Жунімія літераре», «Фамілія», «Конворбір літераре», газетами: «Газета Буковіней», «Трибуна», «Цара» і друку-

вав у них наукові статті на різну тематику. Д. Олінеску був членом Румунського географічного товариства та комісії історичних старожитностей у Відні.

Протягом усього життя основну свою діяльність науковець присвятив пошукам і популяризації археологічних старожитностей. На шпальтах тогочасних буковинських та румунських журналів і газет Д. Олінеску публікував дані про раніше знайдені артефакти не тільки у рідному краї, але й за кордоном, наголошуючи, таким чином, на важливість збереження пам'яток старовини. У 1884 р. опублікував матеріал про відкриття скарбу з П'єтроаси, подаючи відомості про опис предметів із джерел іноземних дослідників. З 1885 р. він розпочав активну діяльність у різних тогочасних виданнях із популяризації та створення спілки зі збереження пам'яток старовини, створення крайового музею. В одній із статей, надрукованих у газеті «Трибуна», Д. Олінеску звернув увагу на реальний стан археологічних справ на Буковині, наводячи як приклад Й. Гутера з м. Сирет як єдиного на той час дослідника, збирача і зберігача археологічних старожитностей. Д. Олінеску підкреслював, що існує небезпека втратити будь-які відомості про минуле. Ця деструктивна ситуація вимагала створення музею старожитностей для збереження решток усіх матеріальних скарбів нашої історії. Найкращий шлях для створення музею полягав би через створення археологічної спілки. Саме вона домоглась би створити музей законним шляхом [25, р. 186]. Д. Олінеску, розуміючи, що на Буковині археологічні пам'ятки руйнуються, а цінні предмети вивозяться за кордон чи переплавляються в різні прикраси, що місцеві мешканці не звертають увагу на археологічні цінності, вбачав збереження археологічних старожитностей лише шляхом створення спілки, яка б мала філії по всій Буковині й постійно тримала під контролем усі нові знахідки. Для прикладу в 1886 р. він наводив провінції Австрії, в яких будувались палаци, де збираються і зберігаються матеріальні рештки історії. Менша частина з них збудована на державні кошти, а переважна більшість – спілками на добровільні пожертви. Через усю країну ці спілки розповсюдили свої зв'язки, щоб не втратити навіть жодну найменшу річ, знайдену в будь-якому куточку країни [27, р. 57-58].

В журналі «Фамілія» за 1885 р. Діонісій Олінеску надрукував статтю «Потреба археологічного товариства», в якій наголосив на головних проблемах розвитку археології на Буковині та антипатії до цієї науки з боку інтелігенції краю [24, р. 460-462].

Ще у 1885 р. Олінеску організував комітет, який мав за мету створення Румунського археологічного товариства та підготовку створення національного музею на Буковині. Свої плани він опублікував у пресі, щоб донести їх до широкого загалу [28, р. 625]. Керівництво цим комітетом було покладено на Д. Олінеску, в комітет входили три жінки: А. Дроглі (сестра відомого румунського поета М. Емінеску), М. Мешедер та Ф. Попеску. Серед інших членів були: професор І. Бумбак, В. Мораріу,

К. Кока, підприємець Граматович, священник Прокопович із Чернівців, Д. Сіміонович, Ш. Кочинські, Ш. Драчінські, професор І. Дроглі, Г. Попович, Е. Мешедер, учитель Г. Галіп, М. Ієремівич, І. Сокаоля, пан Палівич, Е. Попеску, Д. Носієвич, секретар комітету Теодор Попович, Е. Попович, Д. Попович, Д. Воронка, пан Галін, І. Побія, пан Гергелі з Румунії, Ш. Дінулеску та інші. Почесним членом комітету обрано Й. фон Гутера з Сирета [29, с. 65; 30, р. 37; 14, р. 3]. Д. Олінеску сподівався, що, створюючи археологічне товариство і музей, вдасться зберегти старожитності краю і збагатити науку.

Згодом, 12 червня 1886 р., в Чернівцях було створено Румунське археологічне товариство на Буковині [33, р. 12; 20, р. 19; 21, р. 21-22]. Збори по утворенню товариства відкрив сам Д. Олінеску з порядком денним про обрання комітету товариства. У зборах брала участь значна кількість представників румунської інтелігенції та інших верств населення.

На засіданні окреслились і головні завдання та мета новоствореного товариства. Зокрема, пробудження серед румунського населення краю інтересу до їхніх національних старожитностей, розповсюдження серед них археологічної науки [32, р. 11]; консервація та збереження фортець і зруйнованих історичних пам'яток; збір, опис і збереження стародавніх пам'яток історії та проведення археологічних експедицій [22, р. 81-82; 9, с. 71-72].

У 1891 р. Д. Олінеску разом з секретарем товариства К. Мораріу надрукували в періодичному виданні «Газета Буковіней» [22, р. 95] статтю про досягнення спілки за останні п'ять років від дня створення й визнання важливості зібраних колекцій та отримання срібної медалі на Буковинській експозиції 1886 року [20, р. 247]. У 28-ми пунктах описувалися предмети, які зберігаються у товаристві. Особливо підкреслювався у статті той факт, що товариство виконує поставлену мету і просить усіх небайдужих людей приєднатись до цієї діяльності.

Товариство в доволі короткий час отримало багато подарунків від різних колекціонерів і меценатів, тим самим створюючи вагому колекцію різних предметів. Значні внески зробили барон М. Мустяце, Г. Форгач, А. Прокопян, В. Василюські, Д. Бучевські, В. Мораріу, З. Воронка, священник Н. Сбієра з Сирета, Д. Носієвич, О. Міронович, Ф.А. Вікенгаузер, Е. Козуб, М. Драчінські, Д. Олінеску та інші [22, р. 84; 7, с. 13]. Серед подарунків були цілі колекції античних, середньовічних монет та інших історично цінних речей.

Одну із найбільших колекцій археологічних предметів того періоду Буковини, яка належала Й. фон Гутеру із Сирета, було передано Румунському археологічному товариству після його смерті у 1886 р. дружиною науковця за посередництвом З. Воронки та Д. Олінеску [19, р. 1; 17, р. 125].

Д. Олінеску та члени товариства не обмежувалися тільки колекціонуванням старожитностей та їхньою популяризацією. Олінеску прово-

див польові археологічні розвідки та опис місць розташування археологічних пам'яток у різних місцевостях Буковини [11, р. 161-170]. Перебуваючи тут, Д. Олінеску спромігся закінчити одну із важливих археологічних робіт під назвою «Археологічна карта Буковини», яка була надрукована у 1894 р. в «Бюлетені» Румунського географічного товариства [31, р. 64-94]. Ця робота була реалізована завдяки величезній праці по документуванню та реєстрації всіх відомих на той час археологічних пам'яток Буковини. Вперше у науковий обіг було введено ряд менш відомих археологічних пам'яток, датованих різними історичними періодами, вказано місця знахідок кераміки, кам'яних сокир, курганів тощо.

Діяльність Діонісія Олінеску в часи існування Румунського археологічного товариства була досить важливою. Він був одним із перших дослідників, який наніс пункти на карту, створивши, таким чином, першу карту археологічних пам'яток Буковини, якою дослідники користувалися тривалий час. До того, як археологічна карта була опублікована, одна із її копій надійшла до Археологічного товариства у Відні, де Й. Сомбаті мав змогу вивчити її та використати важливі дані під час археологічних досліджень на Буковині у 1893-1894 рр. [35, р. 12; 4, с. 1-4].

Звертаючись до досліджень 1893 р. на Буковині, Й. Сомбаті писав: «Мені пощастило, готуючись до цієї подорожі, разом зі спеціалізованою літературою, не досить багатою на археологічні дані, про яку пан доктор Полек та пан професор Ромшторфер створили мені попереднє уявлення, я зміг використовувати і неопубліковані роботи. Серед них варто відзначити, в першу чергу, карту з відмітками доісторичних відкриттів на Буковині, виготовлену з великим інтересом паном Олінські-Олінеску, від якого археологічне товариство отримало одну копію. Ця карта показала мені, як швидко знайти дорогу в долини річок, багатих на відкриття» [35, р. 4].

На карту Д. Олінеску наніс усі відомі на той час курганні поховання по селах Буковини, розпочинаючи опис із півночі на південь. У Глибочькому районі дослідник вказує на кургани біля Глибоки, Михайлівки, Тарашан, Приворок, Опришен, Слобідки, Черепківки, Корчівців, Купки. Окрім курганів, на карті вказані укріплення та поодинокі знахідки різних речей. У роботі приділяється увага і знахідкам античних монет, де відзначено виявлення срібних римських монет і в с. Опришени. Вказані й описані всі відомі на той час знахідки з визначенням років та топонімічних назв місцевостей.

Важливу інформацію про знахідки старожитностей на Буковині, розпочинаючи від початку ХІХ століття, Д. Олінеску подав у статтях, надрукованих у різних часописах. Науковець уявляв буковинські землі як ворота, які стояли перед великою міграцією народів античного та середньовічного часу, а саме найбільш північних слов'янських племен, які емігрували в західну і південну Європу, залишивши помітний слід, а також готів. Будучи під враженням цивілізації готів, Д. Олінеску доволі

детально написав про знайдені скарби з П'єтроаси поблизу м. Бузеу (Румунія), багато із знахідок на Буковині він відносив до старожитностей готів. Як приклад, він подає скарби, знайдені в річці біля Путни, та Цецинської фортеці [22, р. 87-88]. Описав три монети скарбу, знайденого 1885 р. в Банилові Підгірному, зробив розшифровку легенди [26, р. 37; 6, с. 93; 15, р. 3]. Подав відомості про великий меч з гори Цецино та опис скарбу з городища Великий Кучурів 1814 р.

Румунське археологічне товариство на Буковині вже на початку 90-х років XIX ст. мало чималий вплив на розвиток науки краю. Ще з 1891 р., коли виникла потреба у відновленні роботи музею буковинського краю і обговорювались статuti майбутнього музею, Олінеску був обраний від товариства в комітет по створенню статуту для крайового музею поряд з видатними буковинськими науковцями того періоду: Д. Ісопеску, К. Ромштофером, І. Полеком та іншими. 6 березня 1892 р. Д. Олінеску був призначений відповідальним за створенням секції археології майбутнього Чернівецького музею [22, р. 100].

Наукову діяльність у археологічній царині Д. Олінеску продовжував і після того, як виїхав із Буковини до Румунії. Здобуті досягнення та престиж Діонісія Олінеску серед тогочасних науковців було визнано введенням імені дослідника до третього тому Румунської енциклопедії 1904 року видання поряд з іншими видатними іменами істориків та археологів [13, р. 452; 18, р. 519]. На жаль, після змушеного переїзду Д. Олінеску до Румунії, незважаючи на великі зусилля членів Румунського товариства на Буковині, з відкриттям у 1893 р. Буковинського крайового музею товариство розпалося. Ще декілька років воно проіснувало тільки «на папері», але фактичної роботи не проводило. Діяльність Румунського археологічного товариства мала вагоме значення на той час не лише на Буковині. Товариство тримало тісні зв'язки з історико-археологічними та нумізматичними товариствами в Італії, Росії, Німеччині. Закордонні товариства просили у нього копії різноманітних археологічних предметів, матеріали та публікації знахідок.

Ще 1892 р. Румунське археологічне товариство розпочало передачу всіх зібраних колекцій для виставлення в добре пристосованих експозиціях Буковинського крайового музею [17, р. 128]. Передачу цінних колекцій товариство розпочало на прохання представників музею. Більшість предметів були передані представникам музею без оформлення офіційних актів та документів [17, р. 128-129].

Передавши практично всі зібрані колекції до фондів музею та з від'їздом за межі Буковини Д. Олінеску та К. Мораріу у 1893 р., товариство призупинило діяльність.

На сьогодні залишаються ще певні розбіжності і щодо причини виїзду Д. Олінеску за межі рідного краю. Документи, що свідчать про цю подію, не дають остаточних тверджень, що змусило науковця залишити Буковину. За деякими твердженнями, Д. Олінеску був змушений залиши-

ти посаду керівника фінансів та виїхати за кордон через конфлікт із деякими посадовими особами. У листі Г. Поповича від 5 грудня 1893 р. до президента Румунської академії Я. Негрузі вказується, що з приводу наукової діяльності та публікацій Олінеску потрапив у немилість керівництва і був змушений подати у відставку та прийняти рішення переїхати до Румунії [18, р. 515; 23, р. 14-15].

Д. Олінеску своєю науковою археологічною діяльністю зробив вагомий внесок у виховання та пробудження інтересу тогочасного суспільства Буковини до важливої справи – збереження спадщини минулого. Незважаючи на те, що дослідник не був за фахом археологом, він спромігся першим скласти археологічну карту пам'яток буковинського краю, залишив після себе цінну інформацію у десятках публікацій. Він пробудив інтерес до археологічної спадщини Буковини серед науковців та простих громадян, популяризуючи нові відкриття далеко за межами Австрійської імперії. Сьогодні дуже мало робіт Д. Олінеску відомі сучасним вітчизняним науковцям та відсутні їхні переклади з німецької та румунської мов. З часом переклад та публікація цих робіт дозволять більш детально ознайомитися з багатою науковою творчістю ще одного буковинського археолога-красзнавця.

Бібліографія праць Діонісія Олінеску

1. З Буковини // Familia, XII, nr.37, 12/24 septembrie 1876. – P. 442.
2. З Буковини // Familia, XII, nr.46,14/26 noembrie 1876. – P. 550.
3. Пам'ятник із Присаки та Ясс // Familia, XIX, nr. 12, 27martie / 8 aprilie. 1883. – P. 148-151.
4. Скарб з П'єтроаси seau // Cloca cu puii ei de aur. Gherla. 1884. – 38 p.
5. Старожитності з Буковини // Tribuna, II, nr 47, 28 februarie/12 martie 1885. – P. 186-187.
6. Старожитності з Буковини // Tribuna, II, nr 48, 1/13 martie 1885. – P. 190-191.
7. Необхідність в археологічному товаристві // Familia, XXI, nr. 39, 29 septembrie / 11 octombrie 1885. – P. 460-462.
8. Листи з Буковини. (Археологічні відкриття, Румунське археологічне товариство в Чернівцях) // Familia, XXI, nr. 52, 29 decembrie/10 ianuarie 1885. – P. 625.
9. Старожитності на Буковині // Buletinul Societății Geografice Române. VI, trim. III, partea II – a. – Bucuresti 1885. – P. 203 – 214.
10. Археологічне становище на Буковині // Tribuna, III, nr 10, 14 / 26 ianuarie 1886. – P. 37.
11. Археологічне становище на Буковині // Tribuna, III, nr 11, 15 / 27 ianuarie 1886. – P. 41-42.
12. Археологічне становище на Буковині // Tribuna, III, nr 12, 1886. – P. 45-46.

13. Археологічне становище на Буковині // Tribuna, III, nr 13, 17 /29 ianuarie 1886. – P. 49-50.
14. Археологічне становище на Буковині // Tribuna, III, nr 14, 18 / 30 ianuarie 1886. – P. 53-54.
15. Археологічне становище на Буковині // Tribuna, III, nr 15, 19 / 31 ianuarie 1886. – P. 57-58.
16. Археологічне становище на Буковині // Tribuna, III, nr 16, 21 ianuarie/ 2 februarie 1886. – P. 61-62.
17. Археологічне становище на Буковині // Tribuna, III, nr 17, 22 ianuarie / 3 februarie 1886. – P. 65-66.
18. Старожитності з Буковини I // Vointa Natională, III, nr. 630, 13/25 septembrie 1886. – P. 2-3.
19. Старожитності з Буковини II // Vointa Natională, III, nr.634, 18/30 septembrie 1886. – P. 2-3.
20. Археологічні бесіди. Cu privire la români // Familia, XXV, nr. 23, 4/6 iunie 1889. – P. 271.
21. Археологічні бесіди. Cu privire la români // Familia, XXV, nr. 24, 11/23 iunie 1889. – P. 284.
22. Археологічні бесіди. Cu privire la români // Familia, XXV, nr. 25, 18/30 iunie 1889. – P. 292-294.
23. Могила Штефана Великого // Familia, XXVI, nr. 30, 29 iunie / 10 august 1890. – P. 355-356.
24. Румунське археологічне товариство на Буковині // Gazeta Bucovinei. II. Nr. 3 9/21 ianuarie 1892. – P. 2-3.
25. Археологічна карта Буковини // Buletinul Societății Geografice Române. XV, trim. I – II. – Bucuresti 1894. – P 64-94.
26. Карти Буковини // Buletinul Societății Geografice Române. XV, trim. III – IV. – Bucuresti, 1894. – P. 3-10.
27. Могила Штефана Великого. – Slatina, 1898. – 26 p.
28. Могила Штефана Великого // Familia, XL, nr. 27, 4/17 iulie 1904. – P. 315-316.
29. Залишки трако-даків // Junimea literară. – Cernăuți. 1908. – P 82 – 84.
30. Монети з часів російської окупації 1769-1774 // Buletinul Societății numismatice române. – Bucuresti, 1913.
31. Gotisch-skytische Goldschmiedekunst in Dacien und in Panonien // Jahrbuch des Bukoviner Landes – Museums. – Cernăuți, 1914. – P. 56-83.

Джерела та література: 1. Державний архів Чернівецької області (ДАЧО) – Ф. 1245. – Книга реєстрацій актів про народження за 1840 – 1880 рр. Глибока. Глибоцького району. – Оп.1. Спр. 110. – 417 арк.; 2. ДАЧО. – Ф.228. – Державна гімназія. Табелі успішності учнів I – VIII класів за 1869 – 1870 навчальний рік. Оп. 3. Спр. 27. – 670 арк.; 3. ДАЧО. – Ф. 228. – Свідчення учнів про здачу іспитів та отримання атестатів зрілості у 1871 – 1872 рр. Оп. 3. Спр. 177. – 273 арк.; 4. ДАЧО. – Ф. 3. Циркуляр начальникам уездных управлений об оказании содей-

твия работнику придворного музея города Вены, Сомбатти Йозефу в проведение научных исследований на Буковине с 21 августа по 18 декабря 1893 г. Оп.3. Спр. 6141. – 4 арк.; **5.** Боднарюк М., Пивоваров С. Археологічні дослідження пам'яток Буковини Чеславом Амброжевичем. // ПССІАЕ. – Чернівці – Вижиця: Черемош, 2011. – Т. 1(31). – 320 с.; **6.** Кропоткин В.В. Клады римских монет на территории СССР. – М: Изд-во АН СССР, 1961. – 135 с.; **7.** Пивоваров С. Середньовічне населення межиріччя Верхнього Пруту та Середнього Дністра (XI – перша половина XIII ст.). – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 300 с.; **8.** Пивоваров С. Дослідження середньовічних старожитностей Буковини в другій половині XIX – на початку XX ст. // Наукові записки. Серія: історія. – Тернопіль, 2004. – Вип. 1. – С.49-45; **9.** Михайлина Л.П., Пивоваров С.В. Наукова спадщина австрійських вчених про старожитності Буковини // Українсько-австрійські культурні взаємини другої половини XIX – початку XX століття. – Київ – Чернівці, 1999. – 229 с.; **10.** Тимошук Б.О. Археологічні дослідження на Буковині за роки Радянської влади // Розквіт економіки і культури Радянської Буковини. Матеріали конференції. – Львів, 1969. – С.43-53; **11.** Andresescu I. Cercetări si descoperiri arheologice în Bucovina // Cronica Numismatică si Arheologică, XII. Nr.105. – Bucuresti, ianuarie – martie 1936. – P. 161-173; **12.** Covalciuc D. Opriseni un sat la răspântiile istoriei. – Cernăuți, 2008. – 411 p.; **13.** Diaconovici C. Enciclopedia română. – Sibiu, 1904. – Vol. III. – 721 p.; **14.** Gazeta Bucovinei. – Cernăuți, I. Nr. 58, 17/29 noiembrie 1891. – P. 3.; **15.** Gazeta Bucovinei. – Cernăuți, III. Nr. 3, 10/22 ianuarie 1893. – P. 3; **16.** Gazeta Bucovinei. – Cernăuți, III. Nr. 26, 4/16 aprilie 1893. – P. 3.; **17.** Grămadă I. Viata românească în Bucovina // Viata românească. – Bucuresti, 1908. Vol. III. – P. 125-131; **18.** Ignat M. Dionisie Olinescu // Anuarul muzeului județean. – Suceava, 1978. – V. – P. 515-520; **19.** Kaindl R.F. Der rumanische archalogische Verein in der Bukowina. – Czernowitz, 1894. – P. 3.; **20.** Morariu C. Kulturhistorische und ethnographische Skizzen uber die Romanien der Bucovina. I Theil. Resicza – Wien, 1881 – 1891. – 317 p.; **21.** Morariu C. Părți din istoria Românilor bucovineni scrise în limba populară. – Cernăuți, 1893. – 324 p.; **22.** Niculică B. Din istoricul preocupărilor arheologice în Bucovina. Societatea arheologică Română. – Suceava, 2009. – 181 p.; **23.** Niculică B. Dionisii Olinescu scrisori istorice. – Suceava, 2010. – 169 p.; **24.** Olinescu D. Necesitatea unei societăți arheologice // Familia, XXI, nr. 39, 29 septembrie/11 octombrie 1885. – P. 460-462; **25.** Olinescu D. Antichități din Bucovina // Tribuna, II, nr 47, 28 februarie/12 martie 1885. – P. 186-187; **26.** Olinescu D. Starea arheologică în Bucovina // Tribuna, III, nr 10, 14 /26 ianuarie 1886. – P. 37; **27.** Olinescu D. Starea arheologică în Bucovina // Tribuna, III, nr 15, 19 /31 ianuarie 1886. – P. 57-58; **28.** Olinescu D. Scrisori din Bucovina. (Descoperire arheologică, o Societate arheologică română în Cernăuți) // Familia, XXI, nr. 52, 29 decembrie / 10 ianuarie 1885. – P. 625; **29.** Olinescu D. Starea arheologică în Bucovina // Tribuna, III, nr 17, 22 ianuarie/3 februarie 1886. – P. 65-66; **30.** Olinescu D. Starea arheologică în Bucovina // Tribuna, III, nr 10, 14 /26 ianuarie 1886. – P. 37; **31.** Olinescu D. Charta arheologică a Bucovinei // Buletinul Societății Geografice Române. XV, trim. I-II. – Bucuresti, 1894. – P. 64-94; **32.** Revista politică. I nr. 4. 1 iulie 1886. – P. 11.; **33.** Revista politică. I nr. 3. 15 iunie 1886. – P. 12; **34.** Satco E. Enciclopedia Bucovinei. – Suceava, 2004. – Vol. II. – 693 p.; **35.** Szombathy J. Prahistorische Recognoscierungstour nach der Bukowina im Jahre 1893. – Cernowitz, 1894. – 13 p.; **36.** Vatamaniuc D. Dionisie O. Olinescu, arheolog si cronicar al vietii stiintifice, culturale si artistice // Analele Bucovinei. – Bucuresti, 1996. – An. III – I. – P. 17-32.